

Zagadnienia narodowościowe

Tomasz A. Winiarczyk

Naród i jego rozumienie

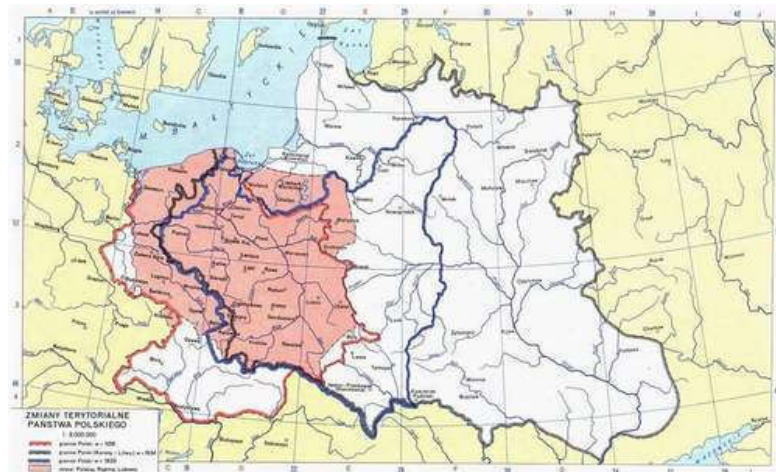

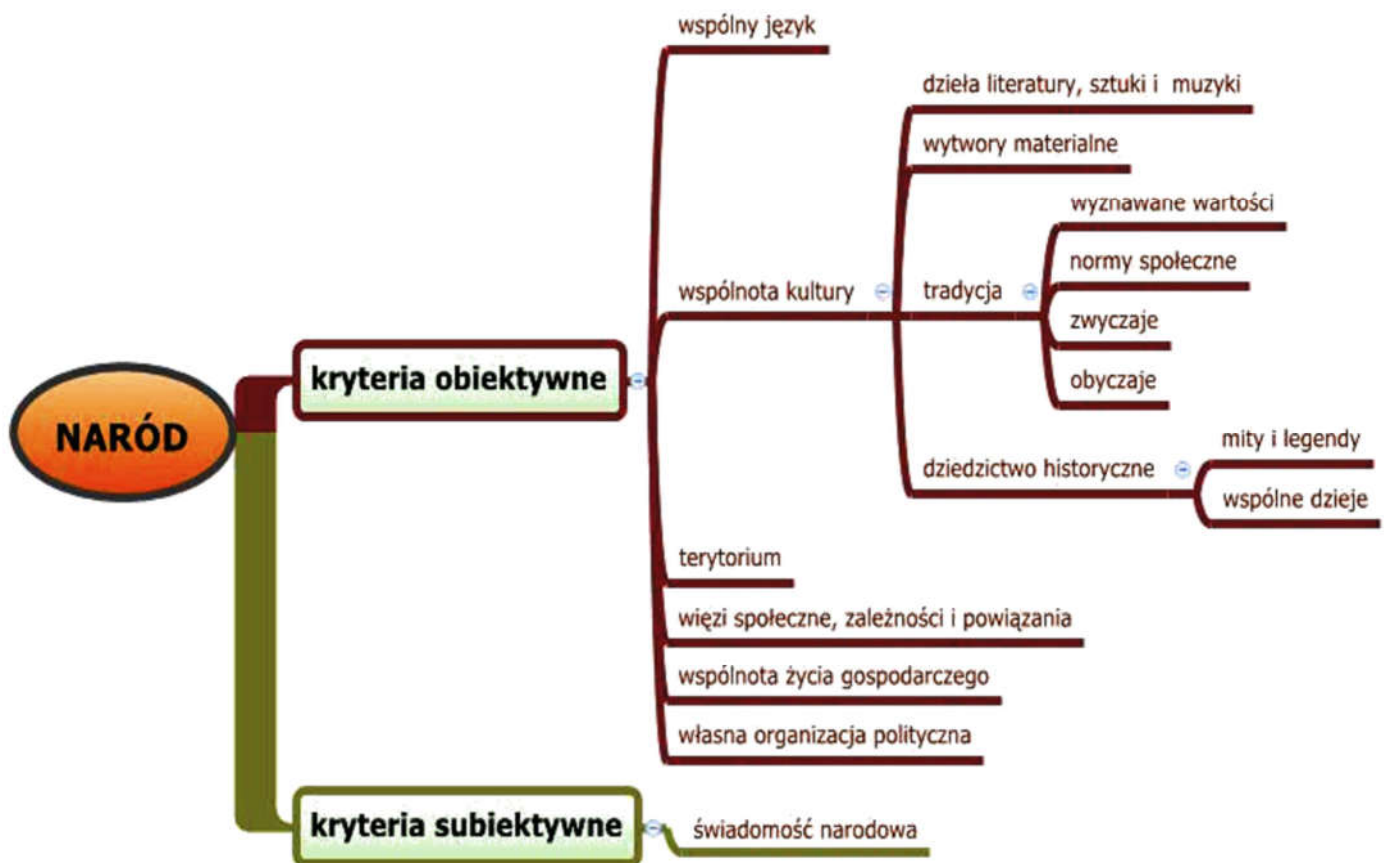
Naród i jego rozumienie

- pojęcie *narodu*
- **naród** – rozumienie polityczne i etniczne
- geneza pojęcia *naród*
- procesy narodotwórcze

naród

- pojęcie trudne do zdefiniowania
- pojęcie nacechowane emocjonalnie
– tym się różni od pojęcia **społeczeństwa**

świadomość narodowa

- **w wymiarze jednostkowym:**
poczucie przynależności do określonego narodu (deklaracja przynależności do jakiegoś narodu)
- **w wymiarze zbiorowym:**
poczucie więzi kulturowo-etnicznej ze świadomością ciągłości historycznej

tożsamość narodowa

- poczucie odrębności wobec innych narodów kształtowane przez czynniki narodowotwórcze

tożsamość w aspekcie postrzegania swój-obcy

- Niemcy – nie mówiący po naszymu
- Słowianie – ludzie słowa
- plemię Wolków z germ. *Walh* (obcy) → Włosi, Welsh (Walijczycy), Wołoszczyzna (histor. kraina w Rumunii)
- barbarzyńcy – mówiący bar-bar-bar czyli bełkotliwie
- Deutsch – z pie. **tewtéh₂*- (ludzie)
- Szwedzi – pie. **suos* (z naszego rodu) + *þjoð* (ludzie)

NARÓD

- wykształcona w procesie historycznym trwała wspólnota ludzi, która powstała w wyniku współżycia jednostek, rodzin i grup w określonych warunkach przyrodniczo-biologicznych oraz wytworzyła rozumiane przez siebie i przekazywane z pokolenia na pokolenie:
 - 1) potrzeby, emocje i wyobrażenia;
 - 2) ich artykulację – język;
 - 3) środki i sposoby ich zaspokajania, nadając im swoisty dla własnego poznania sens kulturowy

– za: WIEM 2006

naród – df typowa dla Europy Środk.Wsch.

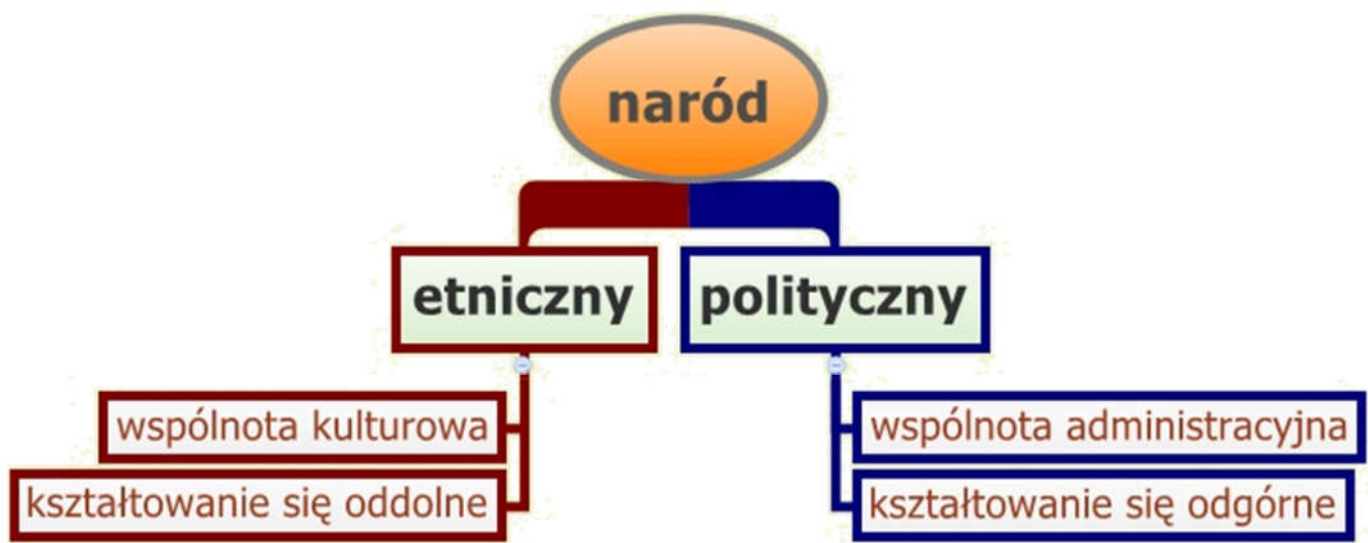
- naród jest zbiorowością, która była zdolna do ukształtowania (i jest zdolna do kontynuowania i rozwoju) własnej kultury, a w jej ramach literatury, sztuki, nauki, norm etycznych i estetycznych, zasad porozumiewania się i współżycia, co decyduje o tym, że narody mogą istnieć jako odrębne zbiorowości nawet wtedy, gdy są pozbawione przez dłuższy czas własnego państwa

koncepcja naturalistyczna narodu

- naród traktowany jest jako grupa genetyczna uwarunkowana biogennie
- twór społeczny uwarunkowany właściwościami środowiska geograficznego, w jakim pewna grupa żyła przez wieki i przekazała swe właściwości psychofizyczne następnym generacjom

naród – df anglosaska

- naród jest to zbiorowość obywateli państwa, która osiągnęła wysoki stopień organizacji politycznej i kultury

naród: koncepcja etniczno-kulturowa

- wykształcona w procesie historycznym trwała wspólnota ludzi o podobnym pochodzeniu etnicznym, którzy posługują się wspólnym językiem, co do zasady zamieszkują to samo terytorium i nawiązują do wspólnych tradycji i dorobku kulturowego

naród: koncepcja polityczna

- naród jest to zbiorowość obywateli suwerennego państwa, która osiągnęła wysoki stopień organizacji politycznej i kultury
- *projekt o charakterze polityczno-obywatelskim*

geneza narodu

- przyjmuje się, że geneza narodu w nowoczesnym rozumieniu tego słowa wiąże się z rewolucją francuską 1789
- wcześniejsze rozumienia tego pojęcia bywały różne, np. w I Rzeczypospolitej narodem polskim była tylko szlachta

geneza narodu

- Pojęcie narodu (*Volk*), jako ważnej idei pojawiło się dopiero w XVIII wieku za sprawą Johanna Gottfrieda Herdera, niemieckiego filozofa, który przyczynił się do rozwinięcia idei państwa narodowego.
- W tym okresie trwała rewolucja przemysłowa, która dała początek społeczeństwu przemysłowemu.
- Zmiany te przyczyniały się do wzrostu świadomości narodowej w Europie.

naród a państwo

- **narodotwórcza rola państwa** – młode państwo za pomocą działań politycznych, ekonomicznych czy oświatowych doprowadza do zjednoczenia różnych grup etnicznych w jeden zintegrowany naród; może się to także odbywać na drodze podbojów terytorialnych danego państwa.
- **państwowotwórcza rola narodu** – naród jako grupa społeczna dąży za pomocą określonych działań do stworzenia przez niego własnego i suwerennego państwa

CZYNNIKI NARODOTWÓRCZE

czynnik narodotwórczy – integracja terytorialna

- kształtowanie się społeczeństwa z ludzi zamieszkujących określone terytorium

czynnik narodotwórczy – integracja społeczna

- przeobrażenie się z luźnego zbioru słabo z sobą powiązanych grup i kręgów społecznych w wewnętrźnie zróżnicowaną całość społeczną

czynnik narodotwórczy – integracja kulturowa

- obejmuje przede wszystkim
uwspólnotowanie języka
oraz innych elementów
obyczajowości i stylu życia
jak również uczestniczenie we
wspólnej oświacie i wychowaniu
oraz wspólnocie sztuki

czynnik narodotwórczy – integracja polityczna

- podporządkowanie się społeczności
jakiemuś ośrodkowi władzy
- postrzeganie się jako poddanych tej
władzy (dzisiaj jako obywateli)

czynnik narodotwórczy – integracja ekonomiczna

- wspólne gospodarowanie na
określonym terytorium
- konieczne odchodzenie od
gospodarki naturalnej na rzecz
towarowo-pieniężnej

czynnik narodotwórczy – integracja psychiczna

- odczuwanie przez członków społeczności więzi psychicznej łączącej naród

101. ROCZNICA ODZYSKANIA NIEPODLEGŁOŚCI

Wydarzenia z przeszłości stanowiące dla Polaków powód do dumy (pięć najczęstszych wskazań)

Na podstawie badań przeprowadzonych 19.07-09.08.2019 r. na potrzeby WPR „Niepodległa”. Sondaż CAPI na reprezentatywnej ogólnopolskiej próbie 1107 osób w wieku 15 lat i więcej (NCK/PBS).

To jest Flaga Rzeczypospolitej Polskiej, którą masz prawo wywiesić, aby podkreślić swoje przywiązanie i szacunek do barw narodowych

Jeśli wieszasz taką flagę to znaczy, że jesteś polskim statkiem morskim, kapitanatem portu albo polską placówką dyplomatyczną

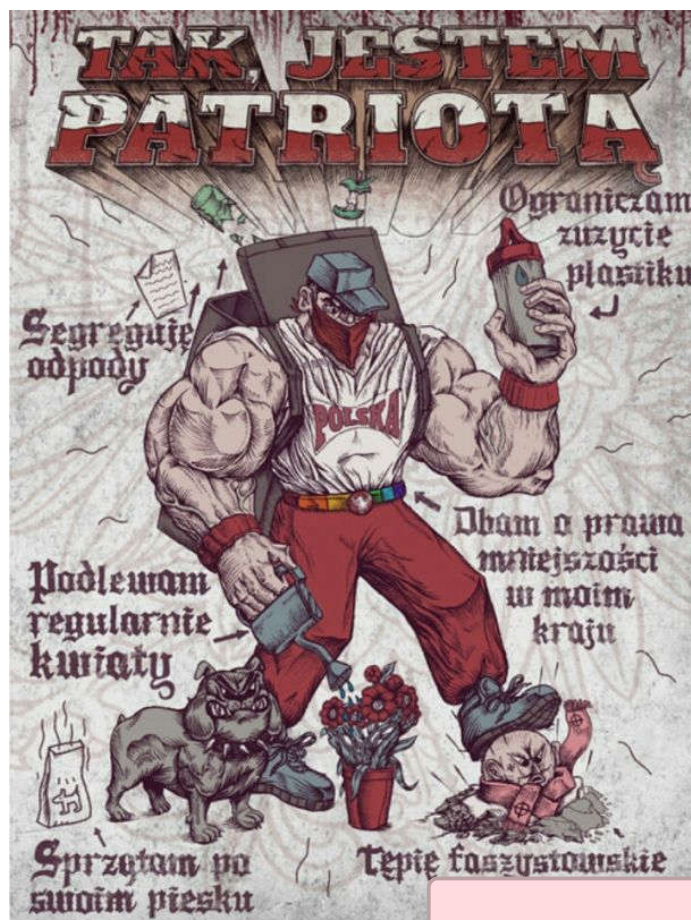
Wieszając banderę z wyciętym trójkątem oświadczasz, że jesteś polskim okrętem wojennym

Zakładając coś takiego oświadczasz, że wspierasz chińskie produkty sprzedawane na bazarkach

POSTAWY WOBEC NARODU

Postawy wobec narodu

- **patriotyzm**
 - szacunek i umiłowanie ojczyzny, gotowość do poświęcenia się dla niej i narodu, stawianie dobra własnego kraju ponad interesy partykularne bądź osobiste

Postawy wobec narodu

- **etnocentryzm**

- postawa ujawniająca się przy zetknięciu z innymi kulturami, polegająca na uznawaniu własnego narodu lub grupy etnicznej za szczególnie wartościową oraz na wywyższaniu własnej kultury, którą traktuje się jako miernik w ocenianiu innych grup, co prowadzi często do postaw niechęci, a nawet wrogości

Postawy wobec narodu

- **nacjonalizm**

- ideologia i ruch polityczny, a także postawa społeczno-polityczna podporządkowująca interesy innych narodów celom własnego

Postawy wobec narodu

- **szowinizm**

- skrajna postać nacjonalizmu, głosi solidarność wszystkich grup społecznych danego narodu, a wobec mniejszości narodowych i innych narodów nakazuje przyjmować wrogą postawę, pełną pogardy
 - od nazwiska Chauvin, anegdotycznej postaci żołnierza napoleońskiego z komedii Eugène'a Scribe'a; bohater tej opowieści był fanatycznie i naiwnie oddany Napoleonowi

Postawy wobec narodu

- **ksenofobia**

- wrogość, niechęć w stosunku do obcych
- wiąże się z m.in. nacjonalizmem, trudną sytuacją społeczno-gospodarczą lub zamierzoną polityką państwa, które dążąc do zyskania poparcia dla planów agresji, rozbudza takie nastroje
- przejawia się we wrogich zachowaniach wobec mniejszości narodowych, cudzoziemców lub narodów sąsiednich

Postawy wobec narodu

- **rasizm**

- pogląd oparty na tezie o nierównowartości biologicznej, społecznej i intelektualnej ras ludzkich, łączący się zwykle z wiarą we wrodzoną wyższość określonej rasy, często uznający jej prawo do panowania nad innymi

Postawy wobec narodu

- **kosmopolityzm**

- postawa i ideologia, charakteryzująca się poglądem, wg którego cały świat jest jedną ogromną ojczyzną człowieka, nieuznawaniem granic państw itp.
 - przeciwieństwo patriotyzmu
 - termin wprowadzony do filozofii przez cyników: Antystenesa i Diogenesa, oznaczający "obywatel świata".

Postawy wobec narodu

- **internacjonalizm**

- postawa społeczno-polityczna i ideologia wyrażające się w dążeniu do równouprawnienia, przyjaźni i współpracy wszystkich narodów

postawy wobec konkretnych narodów

- **antysemityzm**

- uprzedzenie, nienawiść, wrogość w stosunku do Żydów związane z nietolerancją, nacjonalizmem i rasizmem

- **antyslawizm (slawofobia)**

- forma rasizmu i ksenofobii, przejawiająca się negatywnym nastawieniem wobec Słowian i przyjmująca formę zachowań dyskryminacyjnych

- **antypolonizm (polakożerstwo)**

- termin określający zbiorowo wszelkie uprzedzenia i postawy wrogości wobec Polaków

- **antygermanizm (germanofobia)**

- termin określający zbiorowo wszelkie uprzedzenia i postawy wrogości wobec Niemców

Procesy narodowościowe i integracyjne

emigracja

- opuszczenie kraju ojczystego, stałe lub czasowe osiedlenie się poza granicami ojczyzny; wychodźstwo

diaspora

- rozproszenie członków danego narodu wśród innych narodów lub też wyznawców danej religii wśród wyznawców innej

repatriacja

- powrót na stałe do kraju ojczystego osób, które z różnych przyczyn, zwykle niezależnych od ich woli znalazły się poza granicami swojego państwa i zamieszkały na terytorium innego państwa, tracąc zazwyczaj dotychczasowe obywatelstwo

imigracja

- napływ ludności obcej do jakiegoś kraju w celu osiedlenia się czasowo lub na stałe

uchodźstwo

- stały lub czasowy pobyt poza granicami własnego państwa spowodowany przyczynami ekonomicznymi, politycznymi, religijnymi (często prześladowaniami)

UCHODŹCA / UCHODŹCZYNI

Osoba, która na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem, i nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa.

MIGRANT / MIGRANTKA

Osoba, która opuszcza swój kraj, by poprawić jakość swojego życia, w celu znalezienia godnej pracy, mieszkania, opieki zdrowotnej.

deportacja

- przymusowe, połączone z ograniczeniem wolności, przesiedlenie osób do innego rejonu kraju lub usunięcie ich poza granice państwa, głównie ze względów politycznych, na podstawie decyzji władz administracyjnych; dodatkowe narzędzie represji wobec więźniów kryminalnych i politycznych

integracja

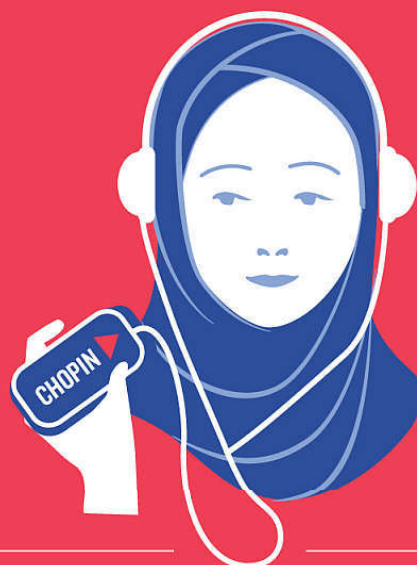
- proces włączania (się) do zasadniczej części społeczeństwa różnorodnych, zwykle mniejszościowych grup społecznych i w konsekwencji uzyskanie możliwości, praw i usług dotychczas dostępnych tylko dla większości

asymilacja

- całokształt zmian psychicznych i społecznych, jakim ulegają jednostki, odłączając się od swojej grupy i przystosowując się do życia w innej grupie o odrębnej kulturze
 - jednostka lub grupa asymilująca się przyswaja sobie cechy grupy, która ją wchłania: jej język, obyczaje, sposób życia, często również wygląd zewnętrzny; upodabnia się, świadomie czy nieświadomie, do otoczenia
 - jednostka lub grupa przenika ideałami i uczuciami asymilującego ją narodu; wchłania w siebie jego tradycje, jego wierzenia, jego przywiązania i nienawiści, czuje się związana z narodem asymilującym

VS

ASYMILACJA

Asymilacja polega na wymuszonym przez grupę przyjmującą odrzuceniu wartości kultury ojczystej i przyswojeniu nowych norm i wartości.

INTEGRACJA

Integracja polega na połączeniu cech dwóch kultur, bazuje na poczuciu wzajemnej akceptacji kultur.

konwersja narodowa

- zmiana identyfikacji narodowej charakterystyczna głównie dla grup mniejszościowych, diaspory, oraz mieszkańców pogranicza. Może być również efektem fascynacji obcą kulturą

naturalizacja

- nadanie cudzoziemcowi obywatelstwa państwa jego stałego pobytu

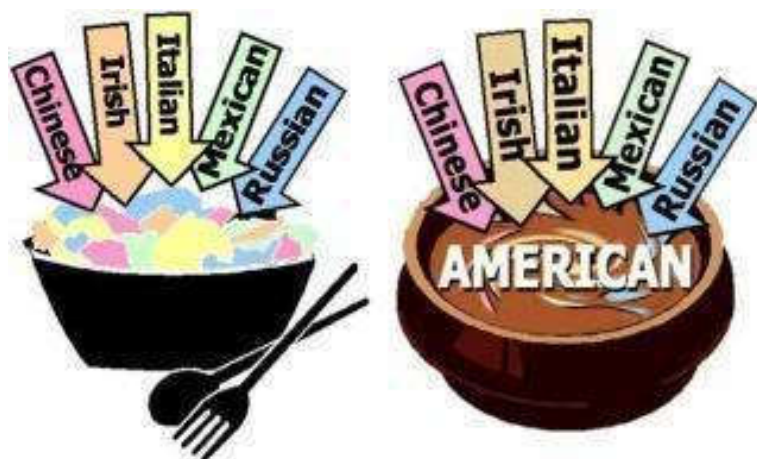
integracja etniczna wg Anthony'ego Giddensa

- **asymilacja** - nowo przybyli imigranci przejmują elementy kultury ludności osiadłej
- **tygiel narodów** - integracja kulturowa różnych grup etnicznych, połączenie ich różnych kultur i zapatrywań
- **pluralizm (wielokulturowość, multikulturalizm)** - istnienie niezależnych, równouprawnionych grup etnicznych

dwa modele

– podejście amerykańskie

- **sałatka owocowa** – multikulturalizm, zakłada współistnienie odmiennych kulturowo grup
- **tydzień narodów** – narodowości dość wymieszane ze sobą, tworzące jedność; prowadzi do zaniku partykularnych tożsamości, tradycji i odmienności, tworząc amalgamat kulturowy

Mniejszości narodowe i etniczne

mniejszość narodowa

- jest mniej liczebna od pozostałej części ludności Rzeczypospolitej Polskiej;
- w sposób istotny odróżnia się od pozostałych obywateli językiem, kulturą lub tradycją;
- dąży do zachowania swojego języka, kultury lub tradycji;
- ma świadomość własnej historycznej wspólnoty narodowej i jest ukierunkowana na jej wyrażanie i ochronę;
- jej przodkowie zamieszkiwali obecne terytorium Rzeczypospolitej Polskiej od co najmniej 100 lat;
- utożsamia się z narodem zorganizowanym we własnym państwie

mniejszość narodowa

- Niemcy
- Białorusini
- Ukraińcy
- Rosjanie
- Litwini
- Słowacy
- Żydzi
- Ormianie
- Czesi

mniejszość etniczna

- jest mniej liczebna od pozostałej części ludności Rzeczypospolitej Polskiej;
- w sposób istotny odróżnia się od pozostałych obywateli językiem, kulturą lub tradycją;
- dąży do zachowania swojego języka, kultury lub tradycji;
- ma świadomość własnej historycznej wspólnoty etnicznej i jest ukierunkowana na jej wyrażanie i ochronę;
- jej przodkowie zamieszkiwali obecne terytorium Rzeczypospolitej Polskiej od co najmniej 100 lat;
- nie utożsamia się z narodem zorganizowanym we własnym państwie

mniejszość etniczna

- mniejszość karaimska
- mniejszość łemkowska
- mniejszość romska
- mniejszość tatarska

Karaimi (Karaici)

- wyznawcy *karaizmu*; etnicznie dzielą się na 2 grupy:
 - 1) K. pochodzenia tur., na Ukrainie, Litwie, w Polsce, język karaimski; wywodzą się od Chazarów, zamieszkiwali Krym, skąd część K. pod koniec XIV w. przeniosła się na Litwę (Troki, Poniewież) i Ruś (Halicz, Łuck); w XX w. K. eur. ulegli rozproszeniu;
 - 2) semicka gałąź K., z gł. ośr. w Kairze, po 1957 emigrowali do Izraela

KARAIZM – odłam judaizmu, który wyodrębnił się w VIII w., zapoczątkowany przez Anana ben Dawida; wiernie i dosłownie odczytuje *Biblię*, uznaje wyłącznie autorytet *Starego Testamentu* odrzucając wszystkie późniejsze komentarze i ustną tradycję (m.in. *Talmud*)

Łemkowie

- nazwa własna **Rusnaky, Rusyny**
- ludność ruska zamieszkująca Beskid Niski
- nazwa w literaturze od końca XIX w.
- gwara z grupy karpackiej języków ruskich
- obecnie rozproszeni na północnych i zachodnich ziemiach Polski (przesiedleni 1947 w ramach Akcji „Wisła”); część powróciła w Beskid Niski

Romowie

- nazwa Cyganów, pochodząca od nazwy własnej większości – Roma; część żyjących w Europie Zachodniej określa się **Sinti**
- lud częściowo koczowniczy, częściowo osiadły, zamieszkujący całą Europę (główne skupiska: Rumunia, Węgry, Słowacja), zachodnią Azję, Amerykę Północną i Amerykę Południową, Australię
- lud pochodzący z Indii, 2–5 mln
- język cygański
- żyją w izolacji biologicznej, kulturowej i społecznej, podporządkowując się własnym prawom i tradycji
- w czasie II wojny światowej eksterminacja Cyganów

Tatarzy

- nazwa jednego z plemion mong., znana od V–VI w., XII–XIII w. rozciągnięta na ludy tur., mong. i tunguskie, wchodzące w skład imperium Czyngis-chana, później Złotej Ordy i chanatów
- dzielą się na: T. nadwołżańskich (podstawowa ludność Tatarstanu), T. syberyjskich, T. astrachańskich, T. krymskich; ok. 5,8 mln
- język tatarski
- T. krymscy XIII–XVII w. nękali Polskę najazdami;
 - od XIV w. osiedlali się w W. Księstwie Litew., od XVI w. także w Koronie (zw. Lipkami lub Muślimami); w II RP gł. w woj. białostockim, nowogródzkim, wil.; 1935 ok. 5,5 tys., 2001 ok. 3 tys. osób.

grupa etniczna

- w wąskim znaczeniu tego pojęcia to grupa, która ze względu na język, kulturę itp. może być wyróżniona pośród ludności w państwie, np. górale, Kaszubi, Ślązacy

język regionalny

- Za język regionalny w rozumieniu ustawy, zgodnie z Europejską Kartą Języków Regionalnych lub Mniejszościowych, uważa się język, który:
 - 1) jest tradycyjnie używany na terytorium danego państwa przez jego obywateli, którzy stanowią grupę liczebnie mniejszą od reszty ludności tego państwa;
 - 2) różni się od oficjalnego języka tego państwa; nie obejmuje to ani dialektów oficjalnego języka państwa, ani języków migrantów.
- Językiem regionalnym w rozumieniu ustawy jest język kaszubski. Przepisy art. 7-15 (*Używanie języka mniejszości*) stosuje się odpowiednio, z tym że przez liczbę mieszkańców gminy należy rozumieć liczbę osób posługujących się językiem regionalnym, urzędowo ustaloną jako wynik ostatniego spisu powszechnego.
- Są również ponawiane starania o uznanie takiego statusu dla etnolektu śląskiego.

dane wg spisu 2002

Grupa	Liczba osób	Zamieszkiwane województwa
Ślązacy	173 153	śląskie (86%), opolskie (14%)
Niemcy	152 897	opolskie (70%), śląskie (21%)
Białorusini	48 737	podlaskie (95%)
Ukraińcy	30 957	warmińsko-mazurskie (39%), zachodniopomorskie (13%), podkarpackie (11%)
Romowie	12 855	małopolskie (13%), dolnośląskie (10%), mazowieckie (10%)
Rosjanie	6 103	mazowieckie (22%), dolnośląskie (11%), podlaskie (11%)
Lemkowie	5 863	dolnośląskie (53%), małopolskie (27%), lubuskie (13%),
Litwini	5 846	podlaskie (88%)
Kaszubi	5 062	pomorskie (98%)
Słowacy	2 001	małopolskie (81%)
Wietnamczycy	1 808	mazowieckie (60%)
Francuzi	1 633	mazowieckie (30%), śląskie (12%), dolnośląskie (12%)
Amerykanie	1 541	mazowieckie (24%), małopolskie (16%)
Grecy	1 404	dolnośląskie (38%), zachodniopomorskie (12%)
Włosi	1 367	mazowieckie (23%), małopolskie (10%)
Żydzi	1 133	mazowieckie (38%), dolnośląskie (18%), opolskie (1%)
Bułgarzy	1 112	mazowieckie (35%), śląskie (10%), opolskie (1%)
Ormianie	1 082	mazowieckie (24%)

dane wg NSP 2011

**Tab. 11/2. Ludność według rodzaju i kolejności identyfikacji
narodowo-etnicznych w 2011 r.**

Identyfikacja narodowo-etniczna	Identyfikacja pierwsza (zadeklarowana na w pierwszym pytaniu)		Identyfikacja druga (zadeklarowana w drugim pytaniu)	Razem – niezależnie od liczby i kolejności deklaracji (w pierwszym lub drugim pytaniu) *	
		w tym jako jedyna			w tym występująca z polską
w tysiącach					
Ogółem	38 512	36 681	880	38 512	x
Polska	36 922	36 157	77	36 999	x
Inna niż polska	640	525	802	1 404	842
śląska	418	362	399	817	423
kaszubska	17	16	212	229	213
niemiecka	59	36	67	126	58
ukraińska	37	27	12	49	20
białoruska	36	30	10	46	15
romska	12	10	4	16	7
rosyjska	8	5	5	13	7

dane wg NSP 2011

amerykańska	1	1	10	11	10
łemkowska	7	6	3	10	4
angielska	1	1	8	9	8
włoska	2	1	6	8	7
litewska	5	5	2	8	3
francuska	1	1	6	7	6
żydowska	2	2	5	7	5
wietnamska	3	3	0	4	1
hiszpańska	0	0	3	4	3
ormiańska	3	2	1	3	1
niderlandzka (holenderska)	1	1	3	3	3
grecka	1	1	2	3	3
czeska	1	1	2	3	2
słowacka	2	2	1	3	1
inna	21	15	42	63	45
Nieustalona	951	x	x	951	x
w tym: nieobecni przebywający za granicą co najmniej 12 miesięcy	413	x	x	413	x

* Kolumna zawiera zestawienie odpowiedzi z dwóch pytań – dane nie sumują się

Tabl. 2.7. Ludność według rodzaju identyfikacji narodowo-etnicznych i województw w 2011 roku (dane w %)

Identyfikacja narodowo-etniczna	Ogółem	Dolnośląskie	Kujawsko-pomorskie	Lubelskie	Lubuskie	Łódzkie	Małopolskie	Mazowieckie	Opolskie	Podkarpackie	Podlaskie	Pomorskie	Śląskie	Świętokrzyskie	Warmińsko-mazurskie	Wielkopolskie	Zachodniopomorskie
Ogółem	100	7,6	5,4	5,6	2,7	6,6	8,7	13,7	2,6	5,5	3,1	5,9	12,0	3,3	3,8	9,0	4,5
Polska	100	7,6	5,5	5,7	2,7	6,7	8,8	13,9	2,4	5,6	3,1	5,9	11,2	3,4	3,8	9,1	4,5
Inna niż polska	100	2,2	0,8	0,7	0,6	0,9	1,8	3,8	11,2	0,8	3,5	17,1	52,0	0,3	1,7	1,3	1,2
amerykańska	100	7,8	4,4	3,4	1,3	4,1	14,0	22,5	2,0	8,4	5,0	4,9	8,9	2,6	2,5	5,2	3,0
angielska	100	8,4	6,4	4,5	2,4	7,5	5,5	19,9	2,8	4,3	1,6	5,9	11,5	3,1	3,9	8,2	4,1
białoruska	100	1,3	0,5	1,4	0,5	1,0	0,7	4,9	0,2	0,1	83,6	1,1	0,9	0,1	1,5	1,1	1,1
francuska	100	11,8	4,1	2,7	2,2	3,8	7,5	25,4	2,5	5,5	1,1	4,9	12,8	1,7	2,3	7,9	3,7
kaszubska	100	0,0	0,3	0,0	0,0	0,1	0,1	0,5	0,0	0,0	0,0	98,0	0,2	0,0	0,1	0,1	0,4
litewska	100	1,9	1,8	1,1	1,5	2,5	1,6	7,9	0,6	0,6	62,4	4,5	2,5	0,2	5,3	2,1	3,5
łemkowska	100	46,9	0,3	0,2	14,9	0,2	21,4	2,5	0,3	2,8	0,5	2,0	1,2	0,1	2,0	1,6	3,2
niemiecka	100	3,4	1,7	0,6	1,2	1,0	0,9	2,0	53,2	0,4	0,3	3,3	23,8	0,3	3,3	2,3	2,4
romska	100	11,9	6,3	4,8	3,0	7,0	10,2	9,2	6,3	6,0	3,1	0,8	10,2	2,2	4,5	8,5	5,9
rosyjska	100	8,6	3,9	4,3	3,3	4,8	7,2	24,0	2,7	2,2	6,4	5,9	8,9	1,8	4,9	5,6	5,5
śląska	100	0,4	0,1	0,0	0,0	0,1	0,4	0,5	12,6	0,1	0,0	0,2	85,3	0,0	0,0	0,1	0,1
ukraińska	100	7,3	1,1	4,4	2,4	1,5	4,0	13,0	1,6	8,1	5,3	8,3	3,2	1,1	26,2	2,8	9,8
włoska	100	9,1	4,2	7,6	2,4	5,2	11,5	16,3	1,8	7,9	2,2	5,7	10,4	3,8	3,1	4,8	4,0
żydowska	100	11,8	1,5	2,6	1,6	5,7	9,9	36,9	1,0	1,9	1,9	6,3	7,5	1,1	2,0	4,1	4,2
inna	100	8,4	3,9	3,0	1,8	5,5	11,1	24,0	2,0	2,7	2,5	8,7	11,0	1,3	3,2	6,8	4,0
Nieustalona*	100	9,8	4,6	5,0	2,8	4,8	9,8	10,3	4,2	6,6	4,4	6,0	14,0	2,7	4,2	6,0	4,8

* W tym także bez przynależności narodowo-etnicznej (399 przypadków).

<https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/struktura-narodowo-etniczna-jezykowa-i-wyznaniowa-ludnosci-polski-nsp-2011,22,1.html>

Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce

Dla mniejszości narodowych i etnicznych religia jest jednym z głównych czynników integrujących życie społeczne. Wśród przedstawicieli mniejszości zamieszkujących Polskę występują chrześcijaństwo wyznania rzymskokatolickiego, grekokatolickiego i prawosławnego, a także wyznawcy islamu oraz judaizmu.

Legenda	Mniejszość narodowa	Liczba ludności	Religia
N	Niemcy www.wdg.pl	ok. 150 tys. osób	wyznanie rzymskokatolickie, luteranizm
U	Ukraińcy www.zup.ukraina.com.pl	ok. 50 tys. osób	grekokatolicyzm, prawosławie
B	Białorusini www.bialorus.pl	ok. 50 tys. osób	prawosławie
L	Litwini www.gomskas.pl	ok. 6 tys. osób	wyznanie rzymskokatolickie
R	Rosjanie www.jezyk-rosyjski.com	ok. 3 tys. osób	prawosławie
S	Słowacy www.tsp.org.pl	ok. 2 tys. osób	wyznanie rzymskokatolickie
Z	Żydzi www.jewstch.org.pl	ok. 1 tys. osób	judaizm
O	Ormianie www.dzielnictwo.ormianie.pl	ok. 1 tys. osób	wyznanie katolickie obrządku ormiańskiego
Cz	Czesi www.czesi.pl	ok. 400 osób	kalwinizm

Legenda	Mniejszość etniczna	Liczba ludności	Religia
K	Kaszubi www.kaszubi.pl	ok. 200 tys. osób	wyznanie rzymskokatolickie
S	Ślązacy www.jaski.katolicka.eu	ok. 170 tys. osób	wyznanie rzymskokatolickie
R	Romowie www.romowie.com	ok. 13 tys. osób	wyznanie rzymskokatolickie
L	Łemkowie www.lemko.org	ok. 6 tys. osób	grekokatolicyzm, prawosławie
T	Tatarzy www.tatarzy.tlb.pl	ok. 4 tys. osób	islam
K	Karaimi www.karaimi.org	ok. 40 osób	karaimizm

Mniejszości narodowe i etniczne, dialekty

Skupiska ludności deklarującej przynależność do mniejszości

○◇ 10–99 osób ○◇◇ 100–999 osób ○◇◇◇ 1000–5000 osób

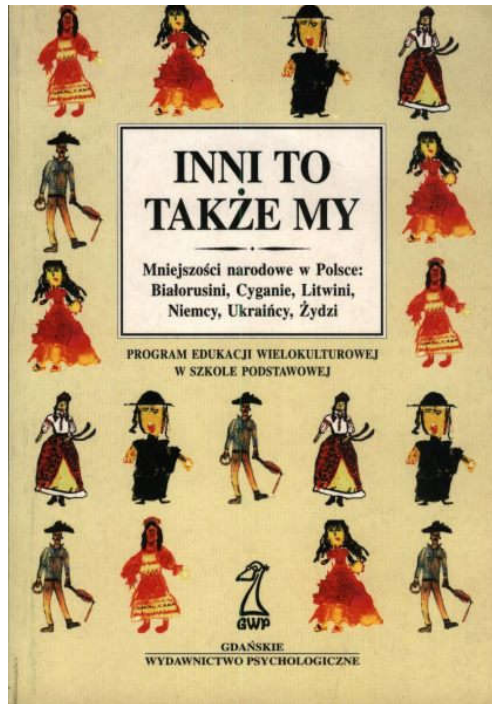
Mniejszości narodowe
 ● Białorusini ● Niemcy ● Słowacy ● Karaimi
 ● Czesi ● Ormianie ● Ukraińcy ● Łemkowie
 ● Litwini ● Rosjanie ● Żydzi ● Mniejszość językowa Kaszubi

Mniejszości etniczne
 ● Romowie ● Tatarzy

Obszary występowania dialektów
 ■ dialekt małopolski ■ dialekt śląski
 ■ dialekt wielkopolski ■ dialekt kaszubski
 ■ dialekt mazowiecki ■ inne dialekty i języki

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

Mniejszości i ochrona ich praw

dyskryminacja

- ograniczenie prawne stosowane przez jedno państwo względem drugiego; upośledzenie albo prześladowanie ludzi ze względu na ich pochodzenie, przynależność klasową, narodową, rasową, wyznaniową itp.

historyczne modele polityki państwa wobec mniejszości

- AUSTRIACKI
 - autonomia kulturowa dla mniejszości
- ROSYJSKI
 - jeden naród państwowy
 - asymilacja innych narodowości

współczesne modele polityki państwa wobec mniejszości

- TOTALNE WYKLUCZENIE
 - internowanie w czasie wojny
- CZĘŚCIOWE WYKLUCZENIE
 - ograniczanie praw
- HOMOGENICZNOŚĆ SPOŁECZEŃSTWA
 - ujednolicanie społeczeństwa
- ZRÓŻNICOWANIE KULTUROWE
 - autonomia kulturowa dla mniejszości

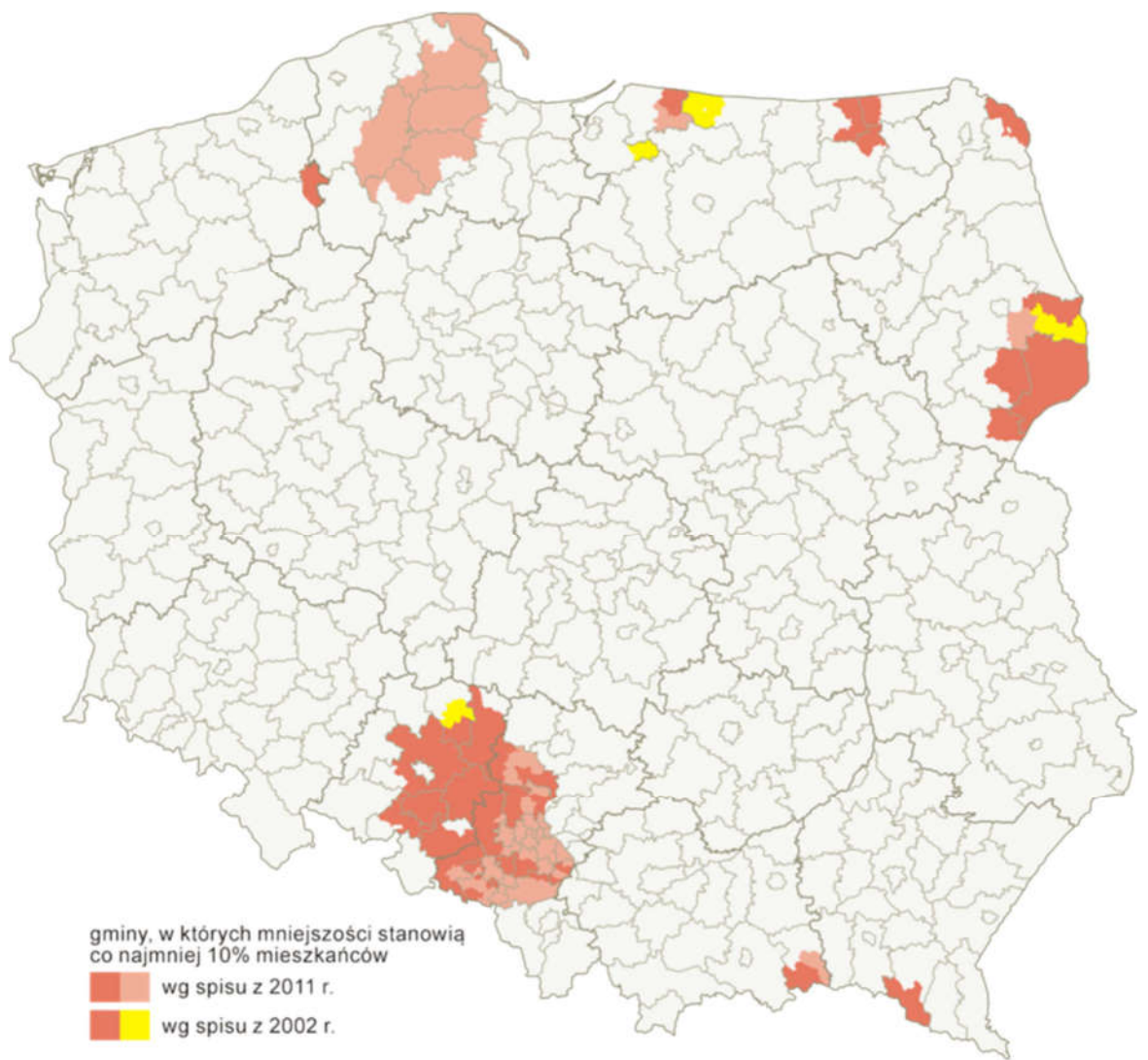

uprawnienia mniejszości narodowych w Polsce

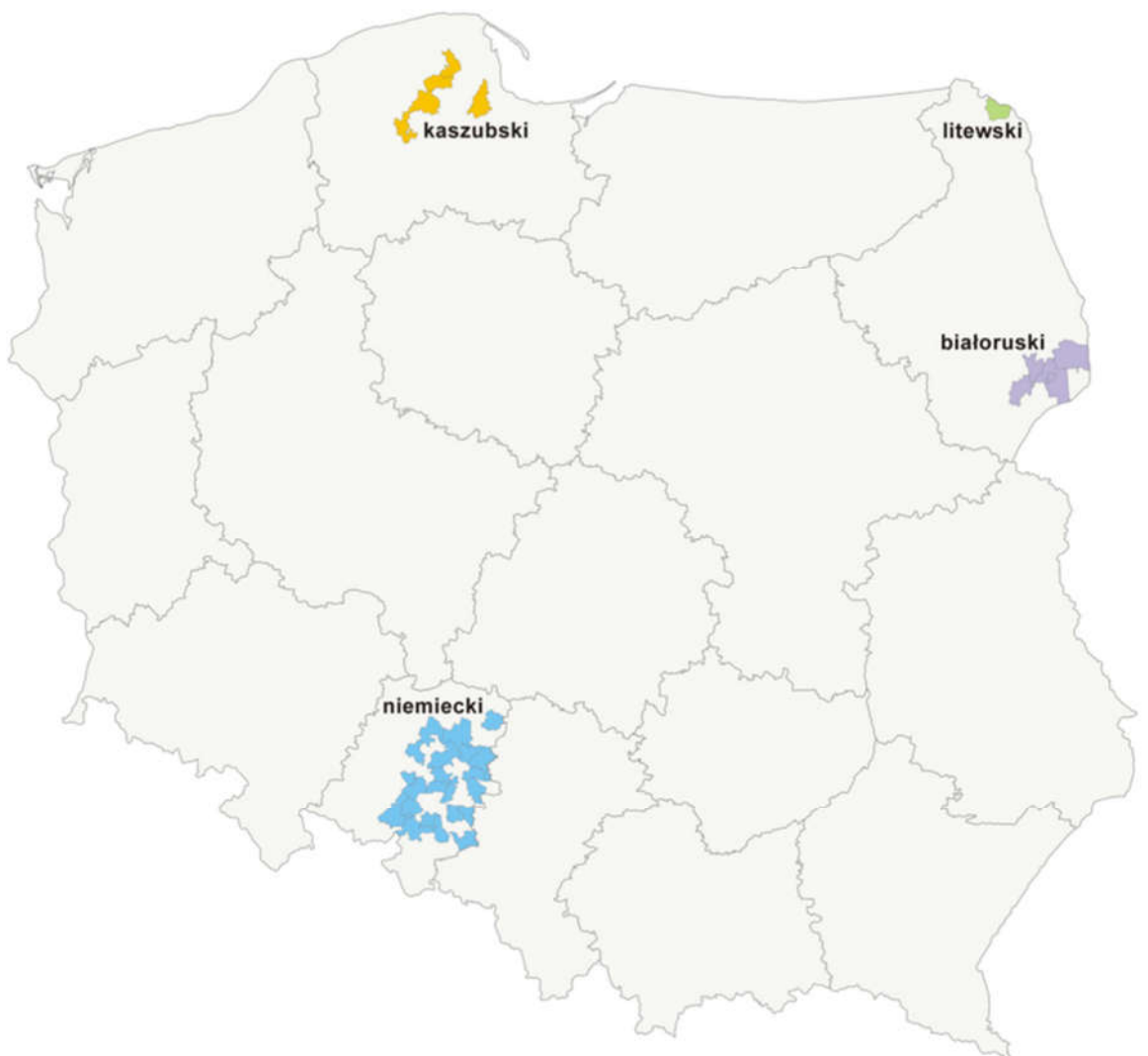
- prawo do tworzenia własnych instytucji
- mogą prowadzić własne szkoły i uczyć się z podręczniku w ich narodowym języku
- mogą prowadzić zespoły muzyczne, wydawać własne publikacje i prasę
- mogą kandydować do parlamentu (mogą zakładać własne partie i komitety wyborcze)
 - są zwolnieni z wymogu przekroczenia 5% progu wyborczego
- prawo do wyznawania własnej religii
- prawo do napisów w języku mniejszości (min. 20% ludności)
 - w przypadku miejscowości zamieszkanych, nazwy mniejszościowe mogą być ustalane również dla gmin nie spełniających wymogu ilościowego liczby zamieszkującej jej mniejszości; można wprowadzić nazwę dodatkową o ile w wyniku konsultacji, których zasady i tryb przeprowadzenia określa rada gminy, za taką nazwą opowie się ponad 50% mieszkańców.

ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych, oraz o języku regionalnym

- każda osoba ma prawo do swobodnej decyzji o traktowaniu jej jako osoby należącej bądź też nienależącej do mniejszości, a wybór taki lub korzystanie ze związanych z tym wyborem praw nie pociąga za sobą jakichkolwiek niekorzystnych skutków;
- nikt nie może być obowiązany, z wyjątkiem prawem przewidzianym, do ujawnienia informacji o własnej przynależności do mniejszości lub ujawnienia swojego pochodzenia, języka mniejszości lub religii;
- zakazane jest stosowanie środków mających na celu asymilację osób należących do mniejszości, jeżeli środki te są stosowane wbrew ich woli oraz zabrania stosowania środków mających na celu zmianę proporcji narodowościowych lub etnicznych na obszarach zamieszkanym przez mniejszości;
- nikt nie może być obowiązany do udowodnienia własnej przynależności do danej mniejszości;
- osoby należącym do mniejszości mają prawo do używania i pisowni swoich imion i nazwisk zgodnie z zasadami pisowni języka mniejszości, w szczególności do rejestracji w aktach stanu cywilnego i dokumentach tożsamości
- dopuszczalne jest używanie języka mniejszościowego, w wybranych gminach, jako języka pomocniczego, w kontaktach z organami gminy;
- obok ustalonych w języku polskim nazw geograficznych mogą być używane, jako nazwy dodatkowe, tradycyjne nazwy w języku mniejszości dla miejscowości, obiektów fizjograficznych oraz ulic.
- organy władzy publicznej mają podejmować środki w celu wspierania działalności zmierzającej do ochrony, zachowania i rozwoju tożsamości kulturowej mniejszości, w szczególności przyznawać dotacje celowe i podmiotowe z budżetu państwa oraz środki z budżetów jednostek samorządu terytorialnego;
 - dotacje mogą być przyznawane np. na działalność instytucji kulturalnych, wydawanie książek, czasopism, wspieranie programów telewizyjnych i audycji radiowych realizowanych przez mniejszości

Gminy, w których wprowadzono język mniejszości jako język pomocniczy (stan na 21.02.2014)

ochrona mniejszości w ramach ONZ

- Powszechna Deklaracja Praw Człowieka 1948
- Deklaracja Praw Osób Należących do Mniejszości Narodowych lub Etnicznych 1992
- Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych 1966
- Rada Społeczno-Gospodarcza
- Rada Praw Człowieka
 - Grupa Robocza Podkomisji Promocji i Ochrony Praw Człowieka
- Wysoki Komisarz Praw Człowieka
- Komitet Praw Człowieka

ochrona mniejszości w ramach OBWE

- Wysoki Komisarz ds. Mniejszości Narodowych
 - Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka

ochrona mniejszości w ramach Rady Europy

- europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności 1950
- Konwencja ramowa o Ochronie Mniejszości Narodowych 1993
- Europejska Karta Języków Mniejszościowych lub regionalnych 1992
- Europejski Trybunał Praw Człowieka
- Stały Komitet Ekspertów ds. Ochrony Mniejszości Narodowych

ochrona mniejszości w ramach umów dwustronnych

- klauzule mniejszościowe w umowach:
 - prawo do swobodnego posługiwania się językiem ojczystym prywatnie i publicznie
 - prawo do nauczania języka ojczystego i w języku ojczystym
 - prawo do używania imion i nazwisk w języku ojczystym
 - swobodny dostęp do informacji w języku ojczystym

integracja imigrantów pozaeuropejskich

- polityka pełnego odrzucenia
- polityka częściowego odrzucenia
- polityka asymilacji
- polityka pluralizmu

bibliografia

- wikipedia.pl
- Encyklopedia Popularna PWN
- Słownik Języka Polskiego 3 t.
- podręczniki do wos:
 - Wiedza o społeczeństwie (Odkrywamy na nowo) , wyd. Operon
 - Wiedza o społeczeństwie (Ciekawi świata), wyd. Operon
- materiały wydawnictwa Nowa Era
- *Spółeczeństwo w procesie zmian: zarys socjologii ogólnej* – red. Ryszard Dyoniziak